

A.P. HÜKÜMETİNİN DIŞ POLİTİKA ÇIKMAZI

Gerek iç, gerekse dış politikada iktidar bir çelişki içindedir ve bu çelişki gitgide iktidarı tam bir çıkmaza sürüklüyebilir.

Bugün dış politikada iktidarı zor duruma düşüren baş mesele Kıbrıs'tır. Geçen yılın sonlarında Birleşmiş Milletlerden geçirilen aleyhte karardan sonra hükümet Kıbrıs meselesini çok geri plâna çekmek, ikili görüşmelerin gizliliği gerekçesiyle bu konuyu halkoyunun dikkatinden uzak tutmak politikasını izlemiştir. Türk halkoyunun milli bağımsızlık konusunda gerçek durumu görmeye başlamasında Kıbrıs meselesi büyük rol oynamıştır. 1964 yazı buhranında Amerika'nın kesin ve açık müdahalesi, meşhur Johnson mektubu üzerinedir ki, Türk kamuoyu, Amerika ve NATO ile bağların Türk hükümetinin hareket serbestliğini milli bağımsızlık ve egemenlikle uzlaşmaz şekilde ne derece kısıtladığının bilincine varmıştır. Ondaki sonraki devrede ikili anlaşmaların ve NATO ittifakının gerçek yüzü, bütün girinti çıkıntıları ile ortaya dökülmüş, Kıbrıs meselesi anti-emperyalist uyanışın ve akımın mihrak noktası haline gelmiştir. Bu durumun farkına varan ve endişelenen A.P. hükümeti Kıbrıs meselesini uyutma ve kamuoyunu sonunda bir olup bitti ile karşı karşıya bırakma yoluna gitmiştir.

Ne var ki, Kıbrıs meselesi eninde sonunda bir sonuca bağlanacaktır ve ne kadar olup bittiye getirilmeye çalışılsa sonuç mutlaka memlekette derin yansımalar, tepkiler uyandıracaktır. A.P.'si muhalefette iken zamanın iktidarını beceriksizlik ve pırsıklıklı suçlamıştır, daha "faal" bir politika istemiş "Ne duruyoruz? Ordu Kıbrıs'a" teranesini tutturmuştu. İktidara geldikten sonra da birkaç hafta öncesine kadar Kıbrıs meselesinde dört noktada taviz verilemeyeceğini ısrarla belirtmişti. Bunlar arasında tek taraflı ilhak (yani Enosis) olamayacağı, Türk cemaatinin azınlık statüsüne indirilmeyeceği ve Doğu Akdenizde Lozan Antlaşmasıyla kurulmuş olan kuvvetler dengesinin bozulamayacağı yer almaktaydı. Oysa 24 Ekimde Çankaya köşkünde Cumhurbaşkanının Başbakan Demirel, Dışişleri Bakanı Çağlıyangil ve Genel Kurmay Başkanı Cemal Tural ile yaptığı üç saatlik toplantıda (aynı saatlerde İnönü de köşke gelmiş olduğuna göre onun da bu toplantıda hazır bulunmuş olması muhtemeldir) görüşüldüğü basında ileri sürülen Kıbrıs hakkındaki Türk teklifi hiç bu taahhütlere uygun görünmemektedir. Bu satırların yayınlandığı zaman mesele belki daha da açıklığa kavuşmuş olacaktır. Şimdilik Türk teklifi hakkında bilgimiz basında çıkan tek bir cümledir. Elçiler seviyesinde dört aya yakın bir zamandır büyük bir gizlilik içinde yürütülen görüşmelerden sonra Türkiye "Türk cemaatine çeşitli haklarla yine cemaatin ve Türkiye'nin güvenliğini sağlayacak nitelikte hükümler askeri üs" verilmesini Yunanistan'a teklif etmişti. Çankaya toplantısında bu teklifin "Yunanistan'ca kabul edilmesi veya edilmemesi halinde izlenecek tutum üzerinde durulduğu, görüşmelerin anlaşmazlıkla sonuçlanması halinde Türk hükümetince başvurulacak teşebbüslerin tesbit olunduğu" haber verilmektedir.

Bu haber iki noktadan dikkate değerdir. Birincisi, taviz verilmeyeceği tahmin edilen hususlardan tam taviz verildiğidir. Yukarıda ifade olunan şekliyle bu teklif, İnönü koalisyonu zamanında Acheson plânı olarak ortaya atılıp bizim hükûmetin kabule yanaştığı “Şartlı Enosis”ten farklı bir nitelik göstermiyor. O zaman da, Türkiye’ye bir üs verilmesi karşılığı Ada’nın Yunanistan’a ilhakı söz konusuydu. Bu teklif haberinden kısa bir süre önce Atina basınından naklen bir İstanbul gazetesinde çıkan, İngiliz İmparatorluğunun “Commonwealth” statüsüne benzer bir statü içinde Kıbrıs’ın Yunanistan’a bağlanacağı haberi de hatırlanacak olursa hükûmetin “Enosis’e hayır!” politikasından yüzseksen derece döndüğü, daha doğrusu öteden beri sezinlediğimiz gibi, böyle bir politikayı esasen izlememiş olduğu, bir takım beyanlarla halkoyunu aldatma yoluna gidildiği apaçık meydana çıkmaktadır. Türk cemaatinin statüsü konusunda da sadece “çeşitli haklar”dan söz edilmektedir. Demek ki, federatif veya sair şekilde “ortaklaşa idare” tezinden de vazgeçilmiştir. Anlaşıyor ki, bu konuda taviz verilmeyeceği teminatı bir lâftan ibaretmiş; bu da bizim için bir sürpriz değil tabii. Kıbrıs meselesinin çözümünde, temel çıkarları gereği Enosis’den yana olan Amerika’dan destek ve yardım aradıkça sonuç başka türlü olamazdı.

Dikkati çeken ikinci nokta, Yunanistan lehine bunca tavizi, taviz de değil, aldatmaca bir renkli şeker tabakasıyla örülmüş Enosis hapını yutmayı kabul ettikten sonra dahi bu teklife Yunanistan’ın razı geleceği şüpheli karşılanıyor ve razı gelmediği takdirde izlenecek tutum görüşülüyor Çankaya’da.

Hükûmet bu sonucu ne kadar telleyip pullasa da Kıbrıs dâvasını kaybettiğimiz gerçeğini gözlerden saklıyamıyacaktır. Ve bunun, A.P.’nin ve bütün çıkarıcı, sömürücü sınıfların büyük dostu A.B.D. sayesinde olduğu da aynı derecede apaçık bilecektir.

A.P. hükûmeti, Kıbrıs konusunda beyan edilen politika ile güdülen politika arasında bir çelişkiye düştüğü gibi daha başka çelişkiler içinde de bulunmaktadır. Kıbrıs meselesinde dahi tutumunu kolayca Amerika’ya göre ayarlayamamaktadır. Bu konuda Sovyetlerle devamlı temaslarda bulunduğu Dışişleri yetkilerince birkaç ay önce açıklanmıştır. Şimdi de, Çankaya toplantısından birkaç gün önce Moskova büyükelçimizin Ankara’ya geldiğini öğreniyoruz. B.M.’lere üye bağımsız bir devletin -Kıbrıs Cumhuriyeti’nin- bir başka devlete ilhakı milletlerarası bir meseledir, Türkiye ile Yunanistan’ın karar vermesi yetmiyebilir. Ada’da Türkiye’ye askerî bir üs verilmesi, hele bazı haberlerde belirtildiği üzere bu üs ileride NATO’ya devredilecekse, Doğu Akdenizdeki kuvvetler dengesinde bir değişiklik meydana geldiği iddiasına yol açabilir ve bu bölge ile ilgili devletler, bu arada, Sovyetler Birliği böyle bir anlaşmaya itiraz edebilir. Kaldı ki, daha başka sebepler de A.P. hükûmetini Sovyetlerin tutumunu da kollamaya zorlamaktadır. İhraç mallarımıza Avrupa pazarlarında satış imkânları bulamayışımız hükûmeti, Sovyetlerle ve diğer doğu Bloku devletleriyle iktisadî ilişkileri geliştirmek yoluna itelemektedir. İktisadî ticarî münasebetler teknik elemanların temasını gerektirmekte, ardından politik ziyaretler, sınırlı da olsa turistik, kültürel temaslar gelmektedir. Bu davranış ve gelişmelerin A.P.’nin dış politikadaki temel yönüne ve isteğine rağmen, objektif şartların zorlaması sonucu meydana geldiğine şüphe yoktur.

A.P. hükûmeti Arap dünyası ile ve Orta Doğudaki diğer komşu veya yakın dev-

letlerle de münasebetleri geliştirme çabası içindedir. Ama burada da çelişik bir durumla karşı karşıyadır. Arap dünyasında kesin bir bölünme vardır; diğer 3. dünya devletleri arasında da, aynı derecede kesin olmamakla beraber dış politika eğilimi bakımından ayrılıklar görülmektedir. A.P.'nin politikasına uygun olarak hükûmetin hangi tarafta yer almak isteyeceği bellidir; ama o takdirde Arap dünyasında Mısır, Suriye ve Irak'ı karşısında bulacak, 3. dünya devletleri Türkiye'yi yine emperyalistlerin safında yer alan ve onlara hizmet eden bir devlet olarak görmekte devam edecekler ve Türk dış politikasında onların desteğini kazanmak arzusu tüm suya düşecektir. Hükûmet tereddüt eder görünmektedir. Anglo-Saksonlara vekâleten Kral Faysal'ın yürüttüğü İslâm Paktı politikası karşısında tutumunu henüz açıkça belirtmemiştir.

Suriye'de olayların gelişmesi hükûmetin tutumunu açığa vuracaktır. Şimdiki halde bu memleketle ilişkiler olumsuz yönde gelişmektedir. 1958'de Türkiye'nin Irak'ı istilâya hazırlandığı söylenmişti. Amerika Lübnan'a İncirlik hava limanını kullanarak asker göndermişti. Şimdi de Suriye ile İsrail arasında bir savaş patlarsa Türkiye'nin tutumu ne olacaktır?

Bir buçuk yıldan beri 3. dünya devletlerinde arka arkaya askerî darbeler olmakta ve daha sağ eğilimli kişiler işbaşına getirilmektedir. Bu olayların sebeplerinin tahlili ayrı bir yazıyı gerektirecek önemdedir. Şimdi sıra Suriye'ye gelmiş görünmektedir. Sık sık darbelere maruz kalan bu memlekette kısa zaman önce Baas Partisinin sol kanadı iktidarı almıştı. Şimdi bir Suriye-İsrail ihtilâfı ve savaşı bahanesiyle bu idare alaşağı edilmek isteniyor gibidir.

Dönüşüm, Sayı 7, Kasım 1966